

sterzang nr 254: Niets behoudt zijn waarde; nr 261: Levend in Uw heiligheid, erven wij de zaligheid; vaak wordt als een gunst gevraagd, wat God als een eis heeft afgekondigd, b.v. nr 312: Ach, dat die grote God gedooft, dat ook mijn stem Hem juichend prijze!

Voorts wordt uitsluitend als Jezus benoemd (wat ons weer brengt in de sfeer van 't „Jezus-beeld“ en de „Jezus“-biografie). Hij, die in 't N. Testament, zakelijk gesproken, altijd Jezus Christus genoemd wordt, die als Christus (Messias) is beloofd en als Christus Zijn ambtelijke werken verricht; dit geschiedt b.v. in de nrs 246, 257, 258, 269, 272, 273, 277, 285, 288, 290, 335, 338, 344, 351, 358, 390.

Ten slotte is er in deze bundel een tekst: hier klinkt niet getrouwd door de echo van de metalen klank van Gods Woord. Zeer veel liederen over Gods liefde en Zijn Vadertrouw, over de liefelijkheid van Jezus. Best. Maar waar blijft de heerlijkheid van Christus' voldoening en verzoening, gezien in het licht van Gods recht en onze diepe val? Waar de keerzijde van Gods liefde, Zijn toorn over zonde en ongerechtigheid? Vol is deze bundel van zorg en nood, lijden, smart, angst, plagen, bange dagen, 't aardse zwerfen zo vol vermoeienis, armoe, ziekte, gewonde zielen, kort geluk, het scheiden van 's levens zonnenschijn, moe van het dwalen, ongeval, zware donkere tocht, benauwd door angsten en door pijn, ramp en onheil, kruis en stormgebruil, nood en dood, 's levens last, zuchten, 't wisselend lot, de deur van smart, waardoor Jezus Christus binnentreedt — en 't soelaas is stereotiep: heb geduld, arme mens, straks krijg je 't beter; b.v.: „Dan wacht ons kalmte na 't orkanen, de palm na 't zwaard, de kroon na 't kruis, en na het pelgrimschap der tranen de blijde rust in 't Vaderhuis“.

Niemand, zo hij bij de Schrift leeft, die 't ontkent. Maar waar blijft nu de forse tekening van 't doel, waartoe God ons in dit leven gesteld heeft? Waar de glorie van 't mogen dienen, en 't mogen strijden de goede (schone) strijd des geloofs? Waar blijft, naast de vele eenheids- en vredesliederen (of die er ingaan in onze tijd!) de weerklank van Christus' betuiging, dat Hij niet gekomen is om vrede te brengen, maar het zwaard en veeleer verdeeldheid? We zeggen niet, dat dit alles geheel en al ontbreekt, maar hoe weinig klem krijgt het op de conscientie! Mogen de gevolgen van de zonde (lijden en dood) accent hebben boven de gruwel, die de zonde zelf in Gods ogen is? Verschijnen de dingen hier, globaal genomen, niet veel te veel in 't licht van 't geen ons mensen voordelig of nadelig is, inplaats dat hier eerst gerekend wordt, gelijk Christus ons leerde, met de heiliging van Gods Naam, de komst van Zijn Rijk, de volbrenging van Zijn Wil? Roept Christus ons niet eerst op tot het zoeken van Gods Rijk en Gods Recht? Eerst: vandaag, en morgen en overmorgen en tot 't eind van ons leven?

We geloven niet, dat de „schat der kerk“ hier juist is gezien en getaxeerd, Jammer, dat op deze heruitgave (na de grote editie van 1935) niet veel scherper keur is toegepast. De Verzamelaar moge bedenken: niet het vele is goed. Maar het goede is veel.

Overbodig te zeggen, dat ondanks de liederen, die inderdaad „geestelijk“ kunnen genoemd worden (maar goeddeels ook in andere liederenbundels voorkomen), ons eindoordel een aanbeveling niet kan inhouden.

P. D.

GRONINGER Brieven

Amice frater.

Er was, zo vertelde ik, nu een mr. dr. in de rechten, lid ener vrijgemaakte kerk, die vertelde, dat de macht, welke de Koning der kerk aan het bijzonder ambt in Zijn kerk gaf, n.l. tot uitsluiting buiten het koninkrijk Gods in haar op Schrift en belijdenis berustende tucht, als zodanig geoefend kan worden, maar dat zulk doen ook kan zijn louter een maatregel van orde.

Nu mag geen maatregel van orde worden genomen, die niet berust op het recht, op de macht, die gegeven is van Boven. Dat is duidelijk en dit geldt voor de kerk en voor de staat en voor alle kring waarin gezag is gegeven.

Maar hier hebben wij dan het geval, dat de geschonken macht tot de uitoefening der tucht met de daartoe behorende op de Schrift gegronde woorden, gebruikt wordt alleen maar als een maatregel van orde en het zou ook zo kunnen, d.w.z. dat zou door God de Here worden aanvaard.

Vanwaar dan toch die misvatting? Want het kan niet anders dan een misvatting zijn. Men zegt: het is door Gods Woord geëiste en naar Gods Woord ook geoefende tucht, maar het heeft een heel andere, veel minder erge betekenis.

Dit stamt uit het rijk van de revolutionair, die het gezag en het recht Gods totaal verwerpt. En alleen daar vinden wij het ontzettend gebeuren, deze vervalsing van alle recht en het misbruik maken van de door God gegeven macht.

De man der revolutie werpt het van God gegeven gezag en het recht weg, zet zich zelf op de troon en ziet dan niet dan wanorde om zich heen. Denk maar aan de revolutie van 1789.

Hij zaagt, zoals men het in alle talen zegt, de tak door, waarop hij zelf zitten wil. Welnu, dan moet er daarna orde zijn. Een orde, die Napoleon bracht. Hij volgde de revolutie; hij nam het recht weg, maar hij schiep orde door zijn geweld. De mensen, die eerst herademden, leerden al spoedig verstaan, wat die maatregelen van orde betekenden. Het was de orde van de revolutionair, d.w.z. alle mensen moesten denken en doen als hij. Wie maar even werd gewantwoord werd opgesloten of om het leven gebracht.

Daar was zelfs een „gevaarlijk denken“. Iemand hield zich dan wel stil als een muis, maar de machthebber overlegde: die man kon het eens met mij niet eens zijn — vooruit naar de gevangenis.

Precies zo ging het onder Hitler en zijn macht. Aan het recht werd niet gedacht. Ik ontmoette in de gevangenis een man, die om zijn gevaarlijk denken was opgepakt. Hij kon toen nog, het was in de eerste jaren van dit geweld — voor de rechter worden gebracht, en die sprak hem vrij. Daarna werd hij toch opgepakt; 't was een maatregel van orde. In datzelfde gevang werd een man geworpen, die mij vertelde: ik had mijn straf, die naar recht was, uitgezet, maar toen ik de gevangenis had verlaten pakte men mij direct weer op en zo zit ik dus weer. Naar recht, dat de overheid moet bestellen en handhaven? Neen: alleen maar een maatregel van orde.

Zelfs gebeurde het, dat de revolutionaire macht iemand in de gevangenis wierp ter zijner „bescherming“. Want de machthebber zei: het volk is zo boos op die man, omdat hij verkeerd denkt, dat ik hem maar opsluit. Dan is hij in elk geval veilig.

Alles maatregelen van orde, door de macht, die geroepen is om recht te oefenen en het recht te handhaven.

Is dat nu minder erg, dan dat een machthebber werkelijk van mensens is naar recht te handelen, ook al vergiste hij zich?

Het is veel erger.

Want voor het recht kwam de willekeur.

In plaats van het eerlijk uitoefenen der macht, ook met een vergissing, de leugen der revolutie.

Dat alles gebeurt nu in het staatsleven, als de mannen der revolutie, die Gods gezag en recht verwerpen, de macht kunnen grijpen.

Maar wat moeten wij zeggen, als dit doen wordt overgenomen door de kerk der Reformatie?

En hoe is het dan mogelijk, dat mr. Meulink zegt: hier ligt geen ethisch conflict. M.a.w. het heeft met de ethica, die toch niet anders kan zijn dan eerbied voor eerlijkheid en trouw, niets te maken?

Het is alleen maar een confessioneel conflict?

Ik moet eerlijk zeggen, van dit onderscheid niet veel te begrijpen. Het lijkt mij ook niet wel denkbaar. Laten wij echter trachten het geval te vatten.

De uitsluiting buiten het Koninkrijk Gods, die alleen werkelijkheid kan zijn als zij door God de Here wordt erkend, kan alleen kracht hebben als de kerk gehoorzaam wandelt naar het Woord des Heren. Deze uitsluiting geschiedt in de dienst des Woords en voorts ook in de tucht. De kerk zegt dan: als gij, overtreder van Gods geboden, zo voortgaat, staat gij buiten het koninkrijk der hemelen. Keer dus terug, opdat gij niet zult vergaan. En als zij dan spreekt naar het Woord des Heren, dan heeft zij de sleutelen des hemelrijks naar waarheid gebruikt. En wee de man, die daarnaar niet luistert.

Maar nu wordt gezegd: ja kijk eens, dat is wel zo, maar het kan ook alleen maar een maatregel van orde zijn. Dan wordt de man of de vrouw wel buiten de kerk gezet, maar hier in deze kerk neemt men dat niet zo zwaar van gevolgen op.

En dat zou dan een confessioneel geschil zijn.

Wat niet anders kan betekenen, dan dat de werkelijke betekenis van de tucht en de ban afhangt niet van hetgeen Gods Woord ons zegt, maar van wat een kerk gelieft vast te stellen.

En iemand, die de prediking van het Woord in zijn kerk te ernstig vindt, te lastig voor hem in zijn leven of die verneemt dat, omdat hij zijn leven niet naar het Woord Gods richtten wil, hij bedreigd wordt door de tucht, kan, ja het kan, gaan overleggen: hoor eens, dat moet mij niet overkomen. Mijn kerk is mij te kwaad. Buiten het koninkrijk Gods — maar dat laat ik mij maar zo niet welgevallen. Ik vlucht dus naar een andere kerk met een meer soepele confessie, en met minder gevaar. Daar ben ik dan voor tijd en eeuwigheid veiliger dan waar ik nu zit.

In de grond der zaak is dit rooms; de kerk beschikt over de „genaden“ als haar eigendom. Alleen maar, het is nog wat erger dan rooms, want de roomse kerk neemt het uitermate ernstig gebeuren nog ernstig, doch de pluriformiteit der kerk begint er mee te spelen.

O, die tucht en die ban, dat sluiten buiten het koninkrijk der hemelen; o, dat is bij de ene kerk wat anders dan bij de andere; dat hangt van de confessie af, ziet gij? Het kan bij een enkele kerk, hier de synodocratische kerk, ook maar een maatregel van orde zijn.

Ja — elders, daar bij die vrijgemaakten, neemt men, wat men ondervondt, wel zo zwaar op, en de woorden, die bij de oefening der tucht werden gebruikt, zeggen dat het ook precies zo zwaar is, maar ziet u, wij hadden nu eenmaal geen ander middel, om onze

macht tot uitsluiting te formuleren, doch zo erg meenden wij het niet.

Het lijkt op wat een Duitse S.S.-man tot mij zei, toen men mij naar het concentratiekamp bracht: wel, u moet het niet zo tragisch opvatten.

En volgens mr. Meulink zou het ook zo kunnen.

Het komt mij voor, dat dit in de hitte van de politieke strijd aan hem is ontvallen. Bij enig nadenken zal een ieder van ons wel inzien, dat het zo niet kan. Althans niet bij de Here onze God. Niet bij de Koning der kerk, Die zich niet laat beheersen door confessies of synodebesluiten, maar die alleen vraagt volkomen gehoorzaamheid. Die wil, dat wij Zijn woorden zullen nemen, zoals Hij ze ons heeft voorgezegd.

En als het in een kerk, geregeerd door synoden, die dus spelen met de tucht, zo gaat — dan is de afval daar zeker groot. En zo is het ook.

De ongehoorzaamheid, waarin men viel, voerde buiten de weg waar des Heren Geest het woord van de mens honoreert. En dan is alle houvast verdwenen.

Dat zien wij dan ook voor ons op politiek gebied. Daar gebeurt precies hetzelfde.

Men zegt: wij willen federalisatie; d.w.z. een nieuwe staat West-Europa; wij nemen stukken van de soevereiniteit, aan ons Oranjehuis geschonken, weg, en geven die aan een zeker bovennationaal gezag. Wij maken van Nederland, wat het Engelse blad „Observer“ heel duidelijk zei, een kleine provincie van een groot rijk door katholieken geregeerd. Katholieken dan in bond met humanisten en socialisten. En volgens dat blad zou het protestantse Nederland dat niet begereen. Neen? Het begeert dat wel. Geen partij, die er ijveriger voor in de weer is dan de antirevolutionaire. Zo zijn de feiten.

Maar bij de stembus zegt men: o, het is niet zo erg. Wij willen wel de federalisatie, maar met handhaving van de zelfstandigheid van Nederland. En dat zou, ook volgens mr. Meulink, zo kunnen.

Maar het kan niet zo. Het is niet waar!

En voorts brengt men de jonge antirevolutionairen van Arjos naar Duitsland en praat met de christendemocraten daar, alsof er geen verschil is met een partij, die de naam Calvinistisch nog dragen wil. Terwijl die Christendemocratische partij daar gevormd wordt door protestanten, die veelal van de gereformeerde belijdenis niets meer afweten, met de roomsen.

Toen ik vorig jaar bij een vriend in Duitsland loogde, vertelde mij deze, dat er in Duitsland een voortdurend vriendelijk gesprek is van, zoals hij zei „calvinisten“ en roomsen.

Nu hadden wij hier indertijd de coalitie met Rome, gevaarlijk, zeker. Maar toen stond het Calvinisme nog sterk in zijn trouw aan het reformatorisch belijden. Maar wat moet er komen van een protestantisme, dat zijn wezenlijke kracht heeft verloren, als het aanpapt met Rome?

Rome weet heel goed, hoe het dan gaat. Het kent slechts één tegenstander en dat is de getrouwe kerk der Reformatie. Maar is die niet klein? Overigens is er een protestantisme, waarmee Rome een heel gemakkelijk spel heeft. En de leiders van de A. R. partij zien ook hier niets van. Hoegenaamd niets.

Dat is de droeve gang van zaken, hier in ons goede Nederland, dat gebouwd is op het fundament der Reformatie, maar dat zich thans zelf, zelfs als onafhankelijke natie, reeds opgeeft, vóór nog een hand daarnaar wordt uitgestoken.

Dat is de vreselijke ernst onzer dagen.

Bidden wij de Here om getrouw te mogen zijn en te blijven staan op het fundament, dat Hij voor kerk en staat heeft gelegd.

Met hartelijke groeten en heilbode, uw toegenegen MARNIX.

PERSSCHOUW

STELLINGEN OMTRENT DE KERK.

Voor de wereldoorlog publiceerde Prof. Schilder in „De Reformatie“ eens een aantal stellingen omtrent de kerk. Ze zijn voor het verstaan van zijn visie in deze van zeer grote betekenis. In mijn bezit is een exemplaar van deze stellingen, waarin door Prof. Schilder zelf enkele aanvullingen en wijzigingen zijn aangebracht. Zowel om deze stellingen in de uiteindelijke, door de auteur zelf vastgestelde, redactie bekend te maken, alsook om de in onze dagen meer dan ooit noodzakelijke studie omtrent de Kerk te stimuleren, neem ik deze Stellingen in de Persschouw op.

Hier volgen ze:

a. Dát er een kerk is, kan men niet zien, doch slechts gelooven. Elke bepaling van het „wezen“ der kerk (stel, dat er van zulk een wezen zou te spreken zijn) uit hetgeen men in de wereld hier beneden ziet, of op grond van andere axioma's, dan de Schrift geopenbaard heeft, is dus een werk van niet-geloof of ongeloof, — zelfs al zouden er ettelijke waarheden in gezegd zijn. Waarheden „(uit)vinden“ is hoogmoed, ook in dezen.

b. „De“ kerk is nog nimmer aanschouwd. Niemand heeft ooit „de“ kerk gezien. Niemand heeft ooit „de“ menscheit“ gezien. Niemand heeft ooit het Nederlandsche volk of een ander volk gezien. Want de kerk is niet „af“, evenmin als de menscheit, een volk.

doch zó erg

an tot mij zel,
np bracht: wel,

k zo kunnen.
te van de poll-
enig nadenken
t het zo niet
od. Niet bij de
beheers door
t wij Zijn woor-
teit voorgesegd.
door synoden,
t — dan is de
ok.

iel, voerde hui-
woord van de
ust verdwenen.
politiek gebied.

d.w.z. een nieu-
tukken van de
schonken, weg,
naal gezag. Wij
se blad „Obser-
vincie van een
d. Katholieken
alisten. En vol-
lerland dat niet
Geen partij, die
e antirevolutio-

het is niet zo
aar met hand-
Nederland. En
kunnen.

waar!
irevolutionairen
et de christen-
hil is met een
ragen wil. Ter-
daar gevormd
an de gereform-
met de room-

n Duitsland lo-
Duitsland een
n, zoals hij zel

titie met Rome,
het Calvinisme
ymatorisch be-
een protestan-
verloren, als

gaat. Het kent
de getrouwe
t klein? Over-
mee Rome een
ders van de A.

genaamd niets,
er in ons goede
fundament der
e, zelfs als on-
nog een hand

en.
mogen zijn en
Hij voor kerk

uw toegenegen
MARNIX.

W

NT DE KERK.

Prof. Schilder
stellingen om-
van zijn visie
zijn bezit is een
oor Prof. Schil-
der zijn aange-
de uiteindelijke,
ctie bekend te
meer dan ooit
te stimuleren,
ouw op.

ten, doch slechts
zen" der kerk
zou te spreken
er beneden liet.
de Schrift ge-
n niet-geloof
e waarheden in
is hoogmoed.

houwd. Niemand
heeft ooit „de
oijt het Neder-
. Want de kerk
heid, een volk.

Eerst als de laatste uitverkorene zal gelooven en wan-
delen overeenkomstig het geloof zal „de“ kerk haar
pleroma hebben bereikt. Ook dan evenwel is het „zien“
ervan in één en dezelfde zinswijze eerst mogelijk aan
de overzijde van de grens, die deze bedeeling scheidt
van de toekomstende.

3 c. Er is dus strikt genomen nog niet een „zichtbare“
kerk. Er zijn slechts tijdelijke en plaatselijke deelen en
verrichtingen van zulke deelen der kerk te zien. B.v.
bepaalde manieren van inrichting en organisatie van
het leven van zulke kerk-deelen in een bepaalden tijd
(Oud-, Nieuw-Testament, voor en na de reformatie),
of in een bepaalde plaats (op de aarde, in den hemel,
in Nederland, Rusland, Java, etc.).

4 d. Aangezien het begrip „onzichtbaar“ bepaald is
door dat van „zichtbaar“, valt dus ook de noodzaak
van het spreken over een „onzichtbare kerk“ weg.

5 e. De kerk is door God gewild; de Zoon Gods immers
vergaderd zich een gemeente, tot het eeuwige leven
uitverkoren, door zijn Geest en Woord. Hij doet dit
van het begin der wereld tot aan haar einde. Hij is
dus vandaag er mee bezig, en morgen, en tot aan den
laatsten dag toe. Hij is dus daartoe aan het werk, in
den onvoltooid tegenwoordigen tijd. Neem nu eens aan
dat er maar één timmerman is in de heele wereld, die
heel den wereldtijd noodig heeft voor het maken van de
eenige tafel, die hij afleveren zal aan 't eind, dan
kan toch niemand van den man, die de tafel maakt,
iets goeds zeggen, zolang de lofprizing zich durft
gronden op een „phenomenologisch“ opgebouwd be-
toog over de „zichtbare“ en de „onzichtbare“ tafel, die
hij daar aan het maken is? Zóó moet dan ook niemand
den Zoon Gods vermoelen met dogmatieën, naar aan-
leiding van „phenomenologisch“ opgebouwde theorieën
over „de“ „zichtbare“ en „de“ „onzichtbare“ kerk. Wat
weten wij ervan hoe de tafel van den timmerman er
uit zal zien, stel dat er maar één timmerman in de
wereld is, en maar één tafel..... en stel dat wijzelf
het hout zijn, dat hij snijdt en besnijdt om zijn tafel
ervan te maken? „De“ kerk is nog nimmer een phae-
nomen geweest; en voorts is er maar één Heer, en
wordt er slechts de ééne kerk éénmaal gemaakt. So-
crates kan hier geen „begrip“ van de kerk geven, want
er is slechts één kerk; en hij heeft voor begripsvorming
meer dan één „exemplaar“ noodig. En Plato kan het
ook niet; het enkele feit reeds, dat de kerk sedert de
eerste UITBLAZING van adem uit menselijke neus-
gaten (het eerste sterfgeval) over twee „werelden“
verdeeld is, gelijk de hemelsche „hierarchie“ zulks is,
sedert de eerste INBLAZING van den adem in mensche-
lijke neusgaten, verhindert Plato met behulp van zijn
twee-werelden-leer een „wezen“ der kerk te constru-
eren. En wij voorts niemand iets van de kerk zeggen
kan, zonder de Schrift, is elk woord over de kerk aan
haar gebonden.

6 f. Gelijk reeds gezegd is, wordt de kerk elken dag
vergaderd (bijeengebracht) door den levenden Heer
(Kuriós) Jezus Christus. Dit vergaderen geschiedt da-
gelijks in den onvoltooid tegenwoordigen tijd. Elke
onderscheiding tusschen „wezen“ en „wel-wezen“, tus-
schen „zichtbare“ en „onzichtbare“ kerk, tusschen kerk
als „organisme“ en kerk als „instituut“ is daarom
vals en fataal, indien zij de dagelijks in onvoltooid-
tegenwoordigen tijd geschiedende samen-kóms der ge-
loovigen losmaakt (abstraheert) van de eveneens da-
gelijks in onvoltooid-tegenwoordigen tijd zich voort-
zettende samen-trekking der geloovigen door Jezus
Christus (congregatie der geloovigen).

7 g. Christus' samen-trekkings-werk is het dagelijks
voorwerp van Zijn gebed. Het is dus de weg tot vol-
tooiding der wereld; men is alleen dán Zijn medearbei-
der, en dus ook alleen dán sociaal, als men den con-
creten kerk-vergaderingsarbeid, zoover het geloof zien
kan, in gehoorzaamheid aan Zijn gebod volbrengt. Al-
leen Zijn geopenbaarde Woord toch geeft ons de lijnen
aan, waarlangs Zijn gebed zich beweegt en den Vader
bewegen wil, en beweegt, tot het bewegen-van-ons.

8 h. Elke fixatie van een kerk-formatie, waarbij tot
principe van het samenkomen en samenhouden der ge-
loovigen genomen wordt, hetzij de uitverkiesing, of
het geloof, of de aanwijsbare heiligmaking van den
enkeling, alsof dit „gecultiveerd“, „verzorgd“, „ver-
sterkt“ worden moest, zonder dat gevraagd wordt naar
het actuele medearbeiderschap met den kerk-verga-
derenden Christus is derhalve ongehoorzaamheid. Gel-
ijk gezinsvorming niet afhankelijk mag zijn van de
vraag: hoe krijgt de aanwezige gezinsgemeenschap
rust in haar naar binnen geleerde zelfbehagen, doch
geschieden moet met de begeerte, dat God de massa
van zijn kinderen uit ons voortbrengt, zoo moet elke
kerkformatie, in stead van te vragen, hoe de ergens aan-
wezige gemeenschap van geloovigen rust vinde in haar
gegeven samen-zijn, zich steeds weer laten bepalen
door de vraag: hoe Christus de massa Zijner uitver-
korenen uit en door ons vergadert.

9 i. Hierdoor is de opvatting van de Kerk als „Hells-
anstalt“ absoluut veroordeeld.

10 j. Hierdoor is tevens als konstitutief „kenmerk“ van
de kerk van den eersten rang erkend de wil, en de
daad van het vergaderen der geloovigen tot één lichaam.
Oecumenisch-willen is primair kenmerk der kerk; de
vraag hoe en wanneer de kerkformatie werkelijk oecu-
menisch is, zal alleen te beantwoorden zijn door den
bekend gemaakten, geopenbaarden, uitgedrukten wil
van God.

11 k. Omdat het willen-vergaderen der geloovigen uit
alle plaatsen en gedurende alle tijden het eerste ken-
merk der kerk is (wij daarin Christus' werk zich in
ons mede-arbeiden met Hem voltrekt), is het een prin-
cipiële fout van den allereersten rang, indien men
„kenmerken“ der kerk, of „indeelingen“ der kerk tracht
te geven, waarvan de criteria óf tegen dit criterium
strijden, óf ervan geabstraheerd zijn.

12 l. Zulke een fout begaat, wie b.v. de kenmerken der
kerk (een gezelschap) bepaalt onder het gezichtspunt
van strikt-persoonlijke gebeurtenissen of ervaringen.
Want persoonlijke belevingen zijn geen eigenlijke cri-
teria voor een vergadering, een gemeenschapsvorming,
als zoodanig.

13 m. De onder 1 afgewezen methode volgt men b.v.
in veel gevallen, waarin men de onderscheidingen in
het leven roept van „onzichtbare of zichtbare“, van
„strijdende of triomfeerende kerk“. Bij de eerste on-
derscheiding toch denkt men vaak aan de vraag, of
iemand geloof heeft, ja dan neen; en bij de tweede
aan de vraag, of hij nog kampen moet tegen zonden
en rampen van deze bedeeling, ja dan neen. Maar beide
vragen raken strikt persoonlijke kwesties-van-biografie.
W.n. Uitteraard hebben zulke strikt-persoonlijke kwe-
sties wel hun betekenis in het verder zich ontwikkelen
of achteruitgaan van het leven der kerk. Maar dit is
toch geen reden, om ze toch tot indeelingsprincipe of
kenprincipe speciaal van de KERK te maken. Ze wer-
ken immers ook in op leven en lot van niet-kerkelijke
organisaties. Elke christelijke organisatie lijdt, indien
er in haar hypocrisies zijn. Elke organisatie van ge-
loovende menschen, ook een niet-kerkelijke, is „on-
zichtbaar“ insoverre men het geloof niet „zien“ kan
(evenmin als b.v. de denkkraft, de melancholie), en
„zichtbaar“, insoverre het geloof het niet laten kan,
te werken-naar-buiten (evenmin als b.v. de denkkraft,
de melancholie). En wat de „strijdende en triomfe-
rende“ „kerk“ aangaat, onder triomfeerende „kerk“
verstaat men ongeveer hetzelfde als de gemeenschap
der verlosten, en tot den hemel gebrachten. Die tot
haar behooren, hebben op aarde evenwel óók in andere
dan bepaald-kerkelijke verhoudingen geleefd. Ook daarin
hebben zij gestreden (tegen de zonde) en triomfe-
ren zij thans (d.w.z. ze zijn in-beginsel de zonde te
boven gekomen). Zoover dus de onderscheiding „strij-
dend-triomfeerd“ zin heeft, past zij b.v. óók op een
christelijke vakorganisatie, een christelijke vrienden-
kring, een christelijke muziekclub etc.

14 n. Dergelijke den (kerk)-vergaderings-factor buiten
beschouwing latende indeelings-criteria zijn de oorzaak
van menig misverstand inzake de kerk.

15 p. Zoo heeft de langs dezen weg (1) verkregen on-
derscheiding van „onzichtbare en zichtbare kerk“ vaak
tot gevolg gehad, dat men heele gezelschappen van
sectarische origine en praktijk toch als „ware kerken“
bezag, om de eenvoudige reden, dat ze toch dat „on-
zichtbare“ (geloof) van haar leden verwachtte. Het-
geen ook in elk conventikel gebeurt. En in een chris-
telijke sportvereniging. De vraag evenwel wat men
deed, om met Christus te VERGADEREN, raakte als
punt van primair belang niet meer de conscientie. Men
liet na het eerste der KERK-wet.

16 q. Ja, men fantaseerde zelfs een op gelijke wijze
zondigende kerk-in-den-hemel: de z.g. triomfeerende
kerk hierboven, tegenover de strijdende van hier-bene-
den. De triomf der (nog maar aanvankelijk) zaligen
werd onderscheiden van het „strijden“, dat deze zelfde
thans zalige personen op aarde hadden gedaan. Naar
deze strikt persoonlijke ondervinding werd dan een
kerkindeeling gegeven. Maar juist als nog wórdende
kerk (die over twee plaatsen, „boven“ en „beneden“,
verdeeld is) kan de kerk nimmer zeggen, dat ze reeds
in haar vergaderings-werk toekwam aan het gemeen-
schappelijk triomfeeren. Triomfeeren (in voltooid
tegenwoordigen tijd) doet slechts, wie klaar is. Christus
nu is als Vergaderaar der kerk nog lang niet klaar.
Dus is ook de kerk in haar kerk-zaken nog niet gereed.
En wel triumfeert de Christus in onvoltooid tegenwoor-
digen tijd dagelijks; maar dit overkomt eveneens (uit
Hem) de z.g. strijdende kerk (meer-dan-overwinnaars;
geloof overwint de wereld). Christus triumfeert-in-
onvoltooid-tegenwoordigen-tijd, wij Hij dagelijks strijdt-
in-onvoltooid-tegenwoordigen-tijd (Zijn strijd is een
„gelukkiglijk“ strijd). Maar dat zelfde geschiedt ook
de z.g. triomfeerende kerk. Zij strijdt dagelijks in de
gebeden (het allerscherpste wapen, vgl. Op. 5 en 11).
Zoo zoekt ook zij de kerk „af“ te krijgen, voltooid. Een
„triomfeerende kerk“, die haar triomf van den éénen
concreten kerkstrijd (over de beide afdeelingen, boven
en beneden) abstraheren zou, ware sectarisch, precies
gelijk het stichtelijk gezelschap, de „scheurkerk“, het
conventikel, bedoeld onder p.

17 r. In het licht van deze gedachten ziet men de gru-
welijkheid van het sectarisme: het gaat tegen het bid-
den van Christus en de (aanvankelijk) zaligen in, keert
dus het wapen van een beneden-afdeeling van geloov-
enden tegen het wapen der boven-afdeeling van (ook
nog) geloovenden; is dus „gruwel der verwoesting ter
plaats“, waar hij juist het allerminst behoort.

18 s. De z.g. strijdende kerk triumfeert dus dagelijks,
de z.g. triomfeerende kerk strijdt dagelijks.

In al haar plaatsen (op aarde en in den hemel)
strijdt en triumfeert de kerk van oogenblik tot oogen-
blik, en bewijst daarin, dat zij het méé-arbeiden met
den vergaderenden Christus als kenmerk van haar
leven ziet.

C. V.

IN MEMORIAM PROF. DR. K. SCHILDER.

In het orgaan van de Chr. Gereformeerde Stude-
ntenbond „Canon Gestorum Scriptura“, schreef Ds J.
H. Velema het volgende „In memoriam“ over Prof.
Schilder:

Toen op de laatste, gure Woensdag van Maart, na-
dat de vrijgemaakte begrafenisondernemer op het
laatste ogenblik de hoogleraarsharet (niet de hoogle-
raarsbare, maar de studentenmuts!) — C. V.) van de
lijkkist had weggenomen, onder doodse stilte ten aan-
schouwe van duizenden aanwezigen het lijk van prof.
Schilder ten grave daalde, werd één van de grootste
theologen van deze eeuw „gezaaid“, wiens betekenis
we op zo korte afstand nog moeilijk kunnen peilen,
maar wiens sterven ook voor ons reden is om eerbie-
dig ons vaandel te neigen en uit te spreken onze dank
voor hetgeen hij ons gegeven heeft.

Het feit, dat we kerkelijk van hem gescheiden waren,
is geen belemmering om iets af te doen aan de waar-
dering, die we voor deze grote in Israël koesterden.
Integendeel — hij, die zich in zijn leven zo bijzonder
voor de Chr. Geref. Kerken geïnteresseerd heeft, mag
door zijn sterven wel eens een ogenblik in de kring

onzer belangstelling getrokken worden. En is juist
zijn interesse voor ons kerkelijk leven geen reden te
meer ons een moment te bezinnen op deze moeilijk te
begrijpen en daardoor vaak, ook door ons, onbegrepen
figuur?

Bovendien — Schilder was meer dan de vrijgemaakte
dogmaticus, die in Kampen zetelede, maar verder on-
verschillig stond tegenover de andere Geref. belijders.
Hij is een figuur van grote betekenis voor de gehele
Geref. gezindte. Als Geref. belijders noemen we hem
gaarne een der onzen. Het is dan ook opmerkelijk, dat
de Gereformeerde pers zich gehaast heeft ter gelegen-
heid van zijn sterven uit te spreken, dat Schilder, on-
danks alles wat er sinds '44 gepasseerd is, toch nog altijd
als één der hunnen werd beschouwd en dat men zich
nog altijd met hem verbonden voelde. Hoe dit alles te
rijmen is met de schorsing en afzetting van deze, nu
zo hooggeprezen, hoogleraar is mij en velen met mij
o.a. ds Kremer in „De Kerkklok“ en prof. van Niftrik
in „Kerk en Theologie“ — een groot raadsel. We mogen
ons gelukkig prijzen, dat we geen verantwoording
dragen voor deze daden. Zonder enig Farizeisme dur-
ven we te zeggen, dat we niet graag in de schoenen
van zijn afzeters zouden staan.

Maar Schilder was meer dan Gereformeerd belijder.
Hij was van die Gereformeerde belijders de „primus
inter pares“. Daar ligt m.i. voor alle dingen zijn grote
betekenis. Schilder heeft in een tijd van Belijdens-on-
dermijning het gouderts der Geref. belijdens laten
schitteren in heerlijke glans en hij heeft dwars tegen
het hoogelach van zijn tegenstanders in de confessie
verdedigd op een beschamende manier. Zijn strijd te-
gen het Barthianisme spruit voort uit zijn liefde tot de
Gereformeerde Belijdens, die hij door en door kende
en die hij wist te belichten uit de geschriften der „oud-
vaders“, die hem beter vertrouwd waren dan menige
oud-Gereformeerde dominee. Zijn formidabele kennis
van het Latijn stelde hem in staat minifieuze verta-
lingen te geven, die menigen met bewondering ver-
vulden en die tegelijk vergezichten openden voor het
hedendaags theologisch denken. Dat hij ook wel eens
teveel gevonden heeft in een bepaald citaat, dank zij
een bepaalde vertaling, vergeven wij hem graag. Hij
wist de actualiteit der Confessie aan te tonen. Men
leze b.v. zijn herdenkingsrede over „De dogmatische
betekenis der Afscheiding“; een buitengewoon goed
gedocumenteerde oratie, waarin hij met tal van argu-
menten de waarde van de Canones van Dordt aan-
toonde in de strijd tegen Karl Barth, omdat het z.i.
ging om de continuïteit van het heilswerk Gods in de
geschiedenis en het persoonlijke leven. Zijn breed op-
gezette Catechismus-commentaar, die nu helaas bij
Zondag 10 afgebroken werd, was een evident bewijs
van zijn confessionele trouw in het confronteren van
de hedendaagse theologie met de oude Heidelbergse,
die hij geëxegiseerd heeft op unieke wijze.

Deze Catechismusverklaring nam bijna de plaats in
van een dogmatiek. Zijn talle strijd tegen Karl Barth,
wiens theologie hij kon ontleden in artikel, boek en
referaat — voor het laatste denk ik aan zijn betoog
op het C.S.B.-congres te Lunteren in 1949 — op ver-
bluffende wijze, omdat hij in denkticht Barth's even-
knie was, in een tijd waarin het „serum Barthianum“
ook Gereformeerde kringen infecteerde, moet door allen,
die op de basis der Drie Formulieren van Enigheid
staan, in dankbare herinnering worden gehouden. Bij
zijn graf danken wij de Vader der Geesten, dat Hij
ons deze Gereformeerde Confessor heeft gegeven.

Just in het licht van zijn verdediging der Confessie
en zijn betekenis voor de Gereformeerde Gezindte wordt
de tragiek van dit leven te groter. Hij werd gestoten
uit de kring der Geref. Kerken, wier Synode hem tien
jaren geleden met algemene stemmen tot hoogleraar
benoemde; een daad, die de vrijmaking tengevolge had
en dus een verscherping van de kerkelijke verdeeldheid.
Was dat een motief van Schilders leven — scheiding
maken? Zaten er sectarische tendensen in zijn denken
of was hij een oecumenische figuur? Velen zullen ge-
neigd zijn Schilder te doodverven als een breker eerste
klas, die gnulde in de scheuring der Kerken, die hij
zo fel bestreed.

Doch dan doen we Schilder onrecht. Dat deze ge-
dachte gelanceerd wordt is te begrijpen. Zijn geoom-
pliceerde natuur en zijn niemand en niets ontziende
polemieken gaven daar alle aanleiding toe. Zijn leven zal
vol tegenstellingen. Wie week in, week uit „De Reform-
matie“ las, dacht, dat Schilder een volwennatuur had,
maar wie hem ontmoette werd getroffen door zijn lam-
meren-sachtheid! Hij heeft gevochten tegen vele ker-
ken en groepen, maar op zijn graf werd door zijn wijk-
predikant, volgens Schilders beschikking van jaren
terug, Johannes 17: „opdat zij allen één zijn“ gelezen.
Om dit goed te begrijpen zullen we in rekening moe-
ten brengen, dat in Schilders leven het woord van de
Heiland vlees en bloed is geworden: Ik ben niet geko-
men om vrede te brengen, maar het zwaard. Vrede in de
weg van 't zwaard. Polemieken terwille van de eenheid.
Dat zuivert de atmosfeer en geeft opluchting. We kun-
nen deze gedachte zeker van Schilder leren, waarbij
dient opgemerkt te worden, dat we in de wijze van
polemiseren meer rekening dienen te houden met de
mens, die we bestrijden, dan Schilder deed, die zich
voor alle dingen op diens mening concentreerde.

Schilder heeft reeds in de dertiger jaren aandacht
gevraagd voor de belijdens t.a.v. de Kerk. Vanzelfspre-
kend is dit de gelegenheid niet om uitvoerig Schilders
gedachten op dit punt weer te geven, laat staan cri-
tisch te bespreken. Het behoort ook niet. Deze dogma-
ticus, die door een Generale Synode werd weggezon-
den, heeft geijverd voor de zuiverheid en de heilgheid
der kerk, heeft Kuypers pluriformiteitsleer bevochten
„ten (ambtelijken) bloede“ toe en gewaarschuwd, als
wachter op Sions muren, tegen alle deformatische
verschijnselen in de Geref. Kerken voor en nog meer
na de Vrijmaking. Bij dit alles heeft hij met al de harts-
tocht van zijn geladen persoonlijkheid gestreden voor
de eenheid der Kerk en gehamerd op de gedachte: er
kunnen in een bepaalde plaats twee ware kerken zijn,
maar dan dienen zij zo spoedig mogelijk bij elkaar te

komen. Op de Kerk heeft hij zijn loflied gezongen. Een van zijn hoogstaande polemische werken is de brochure „Ons aller Moeder”. Wie Schilders viste op de Kerk wil leren kennen, moet zich niet alleen werpen op zijn polemiek over de Kerk met Prof. Hepp en (toen) de Bondt, maar dient ook dit werkje te verwerken, dat geschreven is n.a.v. de Hervormde herdenking der Afscheiding.

Is het wonder, dat deze „kerk”-belijder graag Psalm 122 zong en ondanks de grote intellectuele afstand, die er was tussen hem en het kerkvolk, toch zo goed begrepen werd door „zijn” mensen, die wisten te offeren als hij aan de noodklok trok voor een zesde Kamper hoogleraar of voor het Hospitium der Theol. School of voor zijn aula-orgel, dat voor het eerst bespeeld is in de rouwdienst, die voor hem moest worden belegd?

In het licht van zijn strijd voor de Kerk zullen we ook zijn verhouding tot onze Kerken moeten zien. Bekend is de scherpe polemiek, die nu 25 jaren geleden gevoerd werd tussen K. S. en A.(peldoorn) S(chuit). Onvriendelijke woorden zijn toen van beide zijden gevallen. In de gehouden samensprekingen, maar vooral op de Kamper Synode van verleden jaar heb ik begrepen, dat Schilder deze strijd gevoerd heeft en ook na de Vrijmaking dezelfde strijd voerde, zij het op andere wijze, omdat hij hartstochtelijk de eenheid begeerde met hen, die het dichtst bij hem stonden. Juist daarom was hij zo scherp, want hij wilde ons dwingen de verschillen te formuleren, hij wilde ons opjagen uit onze rust om met hem te vechten voor de eenheid onzer kerken. Daarom wilde Schilder praten en nog eens praten over en weer. Hoe heeft hij de Synodeleden in Kampen gestriemd, die alle contact met onze kerken wilden verbreken. Hij heeft zijn uiterste best gedaan op die Synode, om het voorstel er door te krijgen, dat men zich tot onze e.k. Generale Synode zou wenden en deputaten voor een eventuele verenigingsbespreking zou benoemen. Als het aan Schilder gelegen had zouden de samensprekingen zijn voortgezet ook voor de komende Leeuwarder Synode, want hij wilde werkelijk twee mijlen, ja verder met ons gaan. Hij durfde het aan om te zeggen dat zijn kerken sectarisch zouden worden als zij besloten om de Chr. Geref. Kerken links te laten liggen. De Popma schreef deze dagen in „Bezinning”, dat de Chr. Gereformeerden Schilders bedoelingen zeker niet hebben verstaan. We kunnen dit toestemmen, maar willen er direct aan toevoegen, dat dit voor een groot gedeelte ook Schilders eigen schuld is geweest. Zijn bedoelingen waren ook niet gemakkelijk te begrijpen. En we moesten soms ook wel denken dat hij antithetisch tegenover ons stond. Pas wie hem de laatste jaren ontmoette ging begrijpen, dat Schilder anders was dan wij dachten. Bovendien zou een openlijke erkenning van zijn veranderde waardering van 1905 verhelderend gewerkt hebben in onze verhouding. Weliswaar had Schilder in zijn bekende brief van 13 December 1943 geschreven, dat hij deze uitspraken van 1905 als geheel verdedigd had „tegen kritiek van Chr. Geref. zijde, toen deze onze meningen meningen toedichtten, welke de hare niet konden zijn, en toen men van die zijde daarop het recht grondde voor een als kerk in isolement blijven staan. Ik kon dit doen in goede consciëntie, omdat aan de verklaring van 1905 geen confessioneel karakter was toegekend en ik van oordeel was, dat wie op de basis der drie formulieren van eenigheid stonden, met ons moesten samenleven om 's Heeren wil.”

Maar toch blijft er een zekere antinomie tussen de felle polemiek van toen en de niet het minst door Schilder benamde deputatenverklaring, dat de leer der veronderstelde wedergeboorte niet tolerabel is. „Als iemand zo iets leert zullen we hem in de praktijk aanpakken met Schrift en belijdenis.” (Verslag te samenspreking).

Schilder heeft waarschijnlijk in ons kerkelijk leven de meeste invloed gehad door zijn heilshistorische prediking. Deze invloed is moeilijk concreet aan te wijzen en nog minder in statistieken uit te drukken. Toch ben ik ervan overtuigd, dat verschillende jongeren door Schilders werken op de één of andere wijze beïnvloed zijn. Het magistrale altijd weer verrassende werk „Christus in Zijn lijden” is ook onder ons bestudeerd. Er liggen rijke bouwstoffen in voor een goede Christus-prediking. Wie eenmaal door dit werk gegrepen werd zal het niet spoedig weer kunnen vergeten. Het heeft me vaak stil gemaakt, omdat de schoonheid van de Borg er zo heerlijk in uitstraalt. Alleen — dit is geen kost om zo de gemeente voor te zetten. Het moet verwerkt worden, gebeurt dit niet, dan is het

een onverteerbare hap. En — waarom het te verzwijgen? — het moet tegelijk Christelijk Gereformeerd „umgedeut” worden. D.w.z. de spits van deze Christus-prediking moet meer op de mens gericht worden en de zondaar moet telkens weer op deze lijdende Christus betrokken worden. Stellig zitten in deze trilogie meer mystieke elementen dan in zijn andere werken; toch ook het gewone kerklijk meer aan dit werk hebben wanneer het dichter bij hem stond. Hier ligt m.i. tegelijk één van de schaduwzijden van Schilders invloed, die in verband staat met de verhouding van beide kerkengroepen. Heilshistorisch preken kan zo gemakkelijk betekenen — en verschillende vrijgemaakte predikers zijn daar zeker niet aan ontkomen, in strijd met de Canones van Dordt — dat er niet meer „ad hominem” gepreekt wordt en de gemeente wordt weggezonden met enkele openbaringshistorische gedachten, die het hart koud laten en die meer de lijnen uit een bepaald Schriftgedeelte naar Christus laten zien dan dat ook de weg gewezen wordt van Christus naar de zondaar-christen. Bij deze korte kanttekening moeten wij het laten. Persoonlijk blijf ik echter graag erkennen — en een herdenkingsartikel mag een persoonlijke kleur dragen — dat in Schilders heilshistorische prediking elementen zijn, die, mits goed verwerkt, de Schriftuurlijke prediking ten goede kunnen komen.

Maar vooral ligt Schilders betekenis m.i. in de profetische visie, die hij op het karakter van deze tijd gehad heeft. Het is niet toevallig geweest, dat Schilder in 1940 in het principiële verzet vooraan stond. Het is evenmin vanzelfsprekend, dat Schilder, scherper dan iemand anders, de praktische gevaren van het Barthianisme heeft aangetoond. En het is meer dan wraakgevoel en leedvermaak geweest, ofschoon we die indruk misschien uit de wijze van zeggen kregen, dat hij de decadentie-symptomen, de doorbraakgeest, de Thijs Booy-mentaliteit in de Geref. Kerken heeft gesignaleerd en geanalyseerd met een scherpte en een overtuiging, die ons Popma's typering doet onderschrijven: „Achter alles ziet hij de dreiging van een synthesegeest, die op den duur de kerk verlammen moet en machteloos maken. Dat geeft aan al zijn spreken een eschatologische ernst”. We kunnen in dit opzicht veel van Schilder leren. Een vraagstelling of wij als kerken de moderne tijd hebben verstaan zou zonder meer Schilders toorn hebben opgewekt en door hem in ieder geval zo beantwoord zijn, dat hij doorboorde naar de geest van deze moderne tijd. Dat was belangrijker voor hem dan de vraag of we ons behoorlijk hebben aangepast en mee kunnen doen. Prachtig is nog altijd zijn slot van „Christus en Cultuur”: „Gezegend mijn verstandige wijkouderling, die goed huisbezoek doet; een cultuurkracht, al weet hij het waarschijnlijk zelf niet. Laat ze maar om hem lachen; ze weten niet wat ze doen — die cultuurslampen van de overkant.”

Minder nog dan zijn dogmatische bijdragen kunnen wij zijn profetische injecties missen, in dagen van afval, onderminning van het christelijke leven, verlies van het gereformeerde karakter van veler levensvisie en levenswandel. Schilder is een profeet geweest, wiens betekenis verder reikt dan die van eigen School en Kerken.

Zijn rijke erfenis dient ook onzerzijds verwerkt te worden. Daarbij zullen we ons ernstig rekenschap moeten geven van zijn gemene gratie-opvatting, die ons als Chr. Geref. zowel aantrekt als afstoot.

Voor de toekomst van eigen kerkelijk leven en in het licht van ons verleden toen we ons verzet hebben tegen de Gereformeerde levenspraktijk, lijkt een nauwere aansluiting bij Schilders profetische kritiek op de geest van deze tijd en de afval me verantwoord en schriftuurlijker dan een, zij het wat aarzeland, navolgen van de huidige Gereformeerde levensstijl.

Tenslotte — het feit, dat een figuur als Schilder ons dwingt ons met hem te confronteren bewijst zijn grootheid.

Het feit, dat we niet kerkelijk één waren met Schilder en vandaag nog bezwaren hebben tegen de Vrijgemaakte Kerken, die zich heus niet concentreren op 1892 of 1903, doet aan de waardering van de theologische en profetische grootheid van de overleden hoogleraar niets af.

Zijn plotseling sterven, terwijl nog zoveel van hem verwacht werd, is een ernstig verlies voor heel de gereformeerde gezindte.

'n Paar opmerkingen wil ik omtrent dit artikel maken.

We zijn dankbaar, dat Ds Velema iets heeft ver-

staan van het hartstochtelijk verlangen en streven naar eenheid, dat één van de krachtigste motieven van Schilders levensarbeid is geweest! Wie geen oog heeft voor deze echt Schilderiaanse hartstocht zal Schilders werk nooit verstaan.

Onjuist is, dat Schilder de samensprekingen met de Chr. Geref. deputaten ook in de door de laatste brief dezer deputaten geschapen situatie, wilde voortgezet zien. Hij stond geheel en al achter het rapport der commissie en de besluiten der Kamper synode in deze.

Ik kan voorts met de meeste stelligheid verzekeren, dat K. S. een fel tegenstander was van het denatureren der prediking tot het debiteren van heilshistorische verhandeling. Is er iemand, die krachtiger gestreden heeft voor de erkenning van de fundamentele waarheid, dat het woord Gods niet maar „spraak” of „uit-spraak”, maar vóór alles „toe-spraak” en „aan-spraak” is? Hij verwierp zowel alle soort „objectieve” als iedere vorm van „subjectieve” „prediking”. En niet minder een „prediking”, die een combinatie van die beide wilde zijn.

Bijzondere aandacht wil ik vestigen op de uitspraak van Ds Velema, dat voor „eigen kerkelijk leven” een nauwere aansluiting bij „Schilders profetische kritiek op de geest van de tijd en de afval verantwoord en schriftuurlijker” is dan een navolgen van de huidige Gereformeerde levensstijl!

Inderdaad, dat is niet alleen voor de chr. gereformeerden, maar voor allen die gereformeerd willen zijn een zaak van zijn of niet zijn.

Want die huidige Gereformeerde levensstijl — daarvan verlosse God ons in zijn genade! C. V.

KERKNIEUWS

Beroepen te:

Middelstum, Rozenburg, Ferwerd-Hallum, Cand. C. de Haan te Utrecht.

Voorburg, J. H. v. d. Hoeven te Houwerzijl. Bilthoven, F. van Dijk te Heerenveen.

Bedankt voor:

Slidrecht, H. D. v. Herksen te Onnen.

— DS F. A. DEN BOEFT te Helpman mag volgens doktersadvies voorlopig zijn werk niet verrichten.

— BERGEN OP ZOOM. Gedurende en na onze Vrijmalding waren alle zalen en zaaltjes voor ons gesloten. Lutherse Kerk, Ned. Herv. Evang., Leger des Heils vormden met onze Syn. Geref. Kerk een schoon oecumenisch eenheidsfront. Zelfs het „interkerkelijk” optredend Chr. Hil. Tehuis weigerde ons een klein bovenzaaltje voor kerkdienst. Vroeger, een 25-tal jaren geleden, mocht wel de grote zaal gebruikt worden voor kerkdiensten der Herv. Evang. Maar nu hadden „onze” soldaten het nodig om, onder kerktijd n.b., te studeren en brieven te schrijven. Maar de Here helpt de Zijnen en geeft ruimte.

We mogen nu samenkomen voor onze D. d. W. in een keurig „opper”zaaltje. We hebben zelfs ruim keus kunnen maken en konden er zelfs ook ons pas gekochte orgel neer zetten. Om de vrede der vroegere broeders hebben we de plannen tot verandering van huisgemeente tot openbare samenkomst in het centrum der stad zo lang mogelijk geheim gehouden.

‘t Contactadres is nog bij br J. van Buuren, van Overstratenlaan 13, waar ook nog de catechisatie (Woensdag 7 uur) en de Bijbelkring (Woensdag 8 uur) worden gehouden. (Juli en Augustus vacante).

Voor militairen en vacatiegangers is er ruim plaats. Wat wil de Here toch een heerlijke zegen geven ook in een kleine kring. Wat zijn we elke dag dankbaar, dat we „vrijgemaakt” zijn.

Ouders en kerkeraden! Stuur ons steeds direct bericht als vrijgemaakte militairen naar Bergen op Zoom komen. Zo mogelijk met kazerne-adres. Er zijn vijf kazernes. En dan nog de vliegbase Woensdrecht en het nieuwe kazernekamp Ossendrecht dichtbij.

En de verlieding in ons half Belgisch stadje is groot. Gebruikt dan de middelen die de Here U nog geeft om de Boze te weerstaan.

Kerkdiensten: 10 en 5.30 uur in zaal 2, de Korenbeurs, eig. dhr Coppenolle, Potterstraat 50, Bergen op Zoom.

ENSCHDEDE

Aan de 4e School m. d. Bijbel (Eishofplein) komt vacant de betrekking van

HOOFD

Sollicitanten, lidmaat Geref. Kerken, kunnen zich schriftelijk melden bij den secretaris der Ver. vóór 20 Augustus a.s. (adres: Dr Schepmanlaan 4).

Boekbinderij VAN KUIJK

Voor al Uw Bindwerk.
Reformatie f 3.75
Catechismus f 2.35

Alle toezendingen onder rembours.

Zalmstraat 1 - Scheveningen

OM UWENTWIL GETROOST

DRIE PREDIKATIËN van PROF. B. HOLWERDA

Deze predikatiën handelen over de volgende stoffen:

„HEERE, GIJ DOORGRONDT EN KENT MIJ...”, Psalm 139.
„ECONOMIE IN DE HOPE DES EEUWIGEN LEVENS...”,
Lucas 16:1—12.
„CHRISTUS' EVANGELIE OMTRENT DE ANTICHRIST...”,
2 Thess. 2:6—12.

Wij voldoen met deze uitgave aan het verzoek, dat van verschillende zijden tot ons kwam, om deze preken in druk te brengen. De prijs is f 1.50, ingenaamd in stevige omslag.

Verkrijgbaar bij de boekhandel of bij de Uitgevers:

Oosterbaan & Le Cointre N.V. te Goes — Gironr 36000

De Kerk van Oegstgeest zoekt voorziening in de Dienst des Woords op Zondag 3, 10 en 31 Augustus a.s. Brieven aan de scriba JAC. VREEKEN, De Kempenerstraat 46, Oegstgeest. (Telef. K 1710—21345) (overdag).

Uw familiebericht

behoort zeker in „DE REFORMATIE”, vindt U ook niet?

TOLLE LEGE

door Prof. Dr K. Schilder

Dit is een serie van verscheidene honderden aphorismen, samengelezen uit de werken van deze auteur, in afdelingen ondergebracht, gedrukt op prima papier en gebonden in een stijlvolle band.

Via de boekhandel of bij de Uitgeefster:

OOSTERBAAN & LE COINTRE N.V., GOES

De prijs is f 4.25 in fraaie band

Medewerke
van Dijk, C
Rotterdam
Haag; Ds.

Alle stu
DEDEDE
rech

INHOUD
Over de m
Prof. Schil

Dit pop
beeldig ve
Toen ik
herinnerd
de eerste
schreef: „
Doch op p
dat het go

Het goe
't Kwam a
de editie b
slag van
hierarchis
kondigd, e
bracht. Te
het Voorb
proeven h
handhaafd

Dit spijt
voor de
„nieuwe k
pageerd, v
het huidige
Herv. Ker
ken nu w
werken a
en bezig z
Ik denk h
aanstaand
bezwaarde
derwerpen
Gereforme
het niet v
ken, altho
in de Herv

Wat eer
van deze
een vergad
dig was, d
volgde de
Afscheidin
voor het
door Dr F
slotte ond
had aange
En de gel
klacht van
geven de
staan (zij
tasten wez
aan) draai
't Gaat
een's boek
essentiële
van de m
spreekt, z